

ISSN: 2529-1580 (τόμος Δ')

2016

2⁰₂

Πανελλήνιο Συνέδριο
με Διεθνή Συμμετοχή για την
Πρόωθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας
Συνεδριακό Κέντρο, Κτίριο Διοίκησης και Διαχείρισης Έργων του Τ.Ε.Ι. Θεσσαλίας

2nd Panhellenic Conference
with International Participation
for the Promotion of Innovation in Education
Conference Center, Technological Educational Institute (T.E.I.) of Thessaly

ΠΑΡΙΣΑ **LARISSA**
21, 22 & 23 **21, 22 & 23**
ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ **OCTOBER**
2016 **2016**

ΕΕΠΕΚ

Πρακτικά Συνεδρίου

Τόμος Δ – Εργαστηριακές Παρουσιάσεις – E-Posters –
Στρογγυλή Τράπεζα

**2^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ,
ΜΕ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ, ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ**

Λάρισα 21 – 23 Οκτωβρίου 2016

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Επιμέλεια Πρακτικών : Δημήτριος Κολοκοτρώνης - Σχολικός Σύμβουλος Πληροφορικής
Δημήτριος Λιόβας - Υπεύθυνος ΚΕΠΛΗΝΕΤ Λάρισας
Βασίλειος Στεφανίδης – Υπεύθυνος ΚΕΠΛΗΝΕΤ Χαλκιδικής
Κωνσταντίνος Σταθόπουλος – Τεχνικός Υπεύθυνος ΚΕΠΛΗΝΕΤ Λάρισας
Ασημίνα Κοντογεωργίου – Σχολικός Σύμβουλος Φυσικής
Ηλίας Λιάκος - Τεχνικός Υπεύθυνος ΚΕΠΛΗΝΕΤ Λάρισας
Ζήσης Καρασίμος - Εκπαιδευτικός Πληροφορικής

ISSN: 2529-1580 (τόμος Δ')

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ	7
ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ Τ.Π.Ε. ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ & ΜΑΘΗΣΗ.....	7
<i>Κορόιδο Μουσολίνι: η Γλώσσα συναντά την Ιστορία.....</i>	8
<i>Classroom Response Systems: Συστήματα Διαχείρισης Απαντήσεων στη σχολική τάξη .....</i>	27
<i>Δημιουργία & Αξιολόγηση Ψηφιακής Αφήγησης (Digital Storytelling).....</i>	38
<i>Ψηφιακό Μουσείο: μια εναλλακτική πρόταση για τη διδασκαλία της Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου .....</i>	43
<i>Σχεδιασμός και δημιουργία βίντεο animation: μια διαθεματική προσέγγιση με τη χρήση του εργαλείου Animaker .....</i>	51
<i>Hackademic : Μια νέα εκπαιδευτική προσέγγιση στο χώρο της ασφάλειας των δικτύων .....</i>	61
<i>Η αξιοποίηση της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του Edmodo στις απαιτήσεις του σύγχρονου ψηφιακού σχολείου.....</i>	66
<i>Λογισμικό Διδασκαλίας Μαθηματικών Α΄ Λυκείου Ανάλυση Γραφικών Παραστάσεων Συναρτήσεων σε περιβάλλον MATLAB.....</i>	69
<i>Δημιουργία Διαδραστικής Φωτογραφίας – Αφίσας με το Thinglink .....</i>	75
<i>Διδασκαλία στα χρόνια της μετανεωτερικότητας: Αποδίδοντας παραμύθια ψηφιακά.....</i>	81
<i>Spark.adobe (video, page, post) & PPT/Google slides: Εύχρηστα διαδικτυακά εργαλεία για κάθε εκπαιδευτικό!.....</i>	88
<i>Ένταξη ψηφιακών εφαρμογών παιγνιώδους μάθησης στην ξενόγλωσση εκπαίδευση.....</i>	91
<i>Παιγνιώδεις ψηφιακές εφαρμογές μικτής μάθησης .....</i>	96
<i>Δημιουργία & Διαχείριση Ηλεκτρονικής Τάξης (e-class).....</i>	100
ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ.....	104
<i>Εργαστήριο εκπαίδευσης ακουστικών γνωστικών λειτουργιών μέσω μουσικών ερεθισμάτων σε παιδιά με Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες. ....</i>	105
ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ.....	113
<i>Αναγνώριση και καταγραφή των παραγόντων κινδύνου για την ασφάλεια και υγιεινή στα σχολεία .....</i>	114
<i>Διερευνώντας την αειφορία μέσα από την ιστορία .....</i>	125
ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΠΕ02	148
<i>Στασεις ζωής στη λογοτεχνία .....</i>	149
<i>Εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες με τη μέθοδο του Α. Κόκκου. Εφαρμογή σε πίνακα του Rockwell .....</i>	158
<i>Ομαδοσυνεργατικές πρακτικές στο μάθημα της Ιστορίας .....</i>	165
<i>Διδάσκοντας τα μετεμφυλιακά χρόνια (1949-1952) με την Εντολή της Δ. Σωτηρίου και τον Άνθρωπο με το Γαρόφαλο του Π. Παρασκευόπουλου.....</i>	171
<i>“Του γιοφουριού της Άρτας” - Μια διδακτική πρόταση στηριγμένη στη διαπολιτισμικότητα, τις βιοματικές τεχνικές και τις νέες τεχνολογίες.....</i>	189
<i>Εργαστήρι Δημιουργικής Ποίησης: Διαβάζω, Νιώθω, Απολαμβάνω, Εκφράζομαι, Βιώνω .....</i>	197
ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΠΕ03	203
<i>Μελέτη ευθειών με το GeoGebra (Μαθηματικά Κατεύθυνσης Β΄ Λυκείου) .....</i>	204
<i>Κατασκευή Κωνικών Τομών με το GeoGebra (Μαθηματικά Κατεύθυνσης Β΄ Λυκείου.....</i>	209
<i>Από το έργο τέχνης και την ιστορική εξέλιξη των αριθμητικών συμβόλων έως τη δημιουργική γραφή. 216</i>	
ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΠΕ05-ΠΕ06-ΠΕ07	228
<i>Δημιουργία Τεχνικών Διδασκαλίας Λεξιλογίου: Παιχνίδια .....</i>	229
<i>Διδακτική πρόταση: Παιγνιώδης εκμάθηση του αγγλικού αλφάβητου, πρώτη ανάγνωση και γραφή στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.....</i>	240
<i>Spelling with a game: παιγνιώδεις δραστηριότητες αξιολόγησης δεξιοτήτων ορθογραφίας στην ξένη γλώσσα .....</i>	245
ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ ΠΕ09-ΠΕ13-ΠΕ18.....	248
<i>Βιοματική Εκπαίδευση μέσω του βραβευμένου, από τα Tourism Awards & το Voluntary Festival (2016), καινοτόμου και ευέλικτου, διαθεματικού και εθελοντικού προγράμματος με τίτλο «Ο μικρός τουρίστας - Μια βαλίτσα ταξιδεύει».....</i>	249

Εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες με τη μέθοδο του Α. Κόκκου. Εφαρμογή σε πίνακα του Rockwell

Γιωτόπουλος Γεώργιος
Υποδιευθυντής στο ΔΙΕΚ Αιγίου,
ggiotop@gmail.com

Περίληψη

Σε αυτή την εργαστηριακή παρουσίαση θα γίνει εφαρμογή της μεθόδου «Μετασχηματίζουσα Μάθηση (M/M) μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας» (Κόκκος, 2011a) σε θέμα σχετικό με το ρατσισμό. Ως σκοπό έχει την ενδυνάμωση της κριτικής σκέψης και την αντιμετώπιση των παραδοχών μας κατά τον Mezirow (2007). Μέσω της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί θα προσπαθήσουν να δουν κριτικά τον υπό εξέταση πίνακα του Rockwell έτσι ώστε να επιχειρήσουν αλλαγή σε κάποια νοητική συνήθεια η οποία μέχρι εκείνη τη στιγμή δρούσε δυσλειτουργικά και ενίσχυε τις υπάρχουσες παραδοχές τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Η μέθοδος του Κόκκου μπορεί να εφαρμοστεί σε πλήθος μαθημάτων, για παράδειγμα, φιλολογικά, ξενόγλωσσα καθώς και στο μάθημα της ερευνητικής εργασίας (project).

Λέξεις κλειδιά: M/M μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας, κριτική σκέψη, παραδοχές, project

Εισαγωγή

Το βασικό θέμα της εργασίας είναι η παρουσίαση, η εφαρμογή και η αξιολόγηση της Μετασχηματίζουσας Μάθησης μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας του Κόκκου, σε εκπαιδευτικούς τόσο της δευτεροβάθμιας, όσο και της πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με σκοπό την μετέπειτα εφαρμογή της μεθόδου στα τμήματά τους. Σκοπός του παρόντος διδακτικού σεναρίου είναι η διερεύνηση παραγωγής ή όχι, κριτικού στοχασμού με τη μέθοδο «Μετασχηματίζουσα μάθηση μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας» του Α. Κόκκου, από τους εκπαιδευτικούς.

Μεταξύ άλλων και πέραν του κριτικού στοχασμού, οι στόχοι αφορούν στην ανατροφοδότηση του γράφοντος - μέσω της συζήτησης και των ερωτηματολογίων ανοικτού τύπου - σχετικά με τις ευκολίες ή τις δυσκολίες που μπορεί να συναντήσουν οι μαθητές της τυπικής εκπαίδευσης, κατά την εφαρμογή της μεθόδου. Ένας δεύτερος στόχος αφορά στην ανταπόκριση των εκπαιδευτικών κατά την εφαρμογή της μεθόδου, τόσο στο δέσιμο της ομάδας, όσο και στην ίση συμμετοχή όλων. Δεν θα χρειαστούν προαπαιτούμενες γνώσεις για την υλοποίηση του εργαστηρίου. Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας θα χρησιμοποιηθεί καθ' όλη τη διάρκεια παρουσίας της μεθόδου.

Παρουσίαση της μεθόδου «Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας»

Η μέθοδος που επιλέχθηκε για να πραγματοποιηθεί το συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο είναι η «Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας». Πρόκειται για μεθοδολογία που έχει αναπτυχθεί από τον Κόκκο (2008; 2009a; 2009b; 2010; 2011a; 2011b; 2012) και παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στο 8^ο Συνέδριο για τη Μετασχηματίζουσα Μάθηση στις Βερμούδες το 2009. Αναλυτική παρουσίαση της μεθόδου γίνεται στο βιβλίο του 'Εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες' (Κόκκος, 2011a). Σύμφωνα με τον Κόκκο (2011a:71-72), «η αισθητική εμπειρία – με άλλα λόγια η συστηματική παρατήρηση έργων τέχνης [...]» μπορεί να εμπλέξει τους ενήλικες «σε μια διεργασία κριτικού στοχασμού, η οποία τους βοηθάει να γίνονται περισσότερο χειραφετημένοι απέναντι στις ιδεολογίες που πολιορκούν τη σκέψη τους και αποβλέπουν να εμποδίσουν στη συνειδήσή τους την καθεστηκυία τάξη πραγμάτων, η οποία συνήθως λειτουργεί εναντίον των ζωτικών συμφερόντων τους». Η μετασχηματίζουσα μάθηση μέσω της αισθητικής εμπειρίας είναι «μια μέθοδος παρατήρησης των τεχνών που ενισχύει την αυτοδυναμία της σκέψης». (Κόκκος, 2011a:72). Η μεθοδολογία αυτή έχει εφαρμοστεί και από άλλους ερευνητές, όπως η Ράικου (2013).

Θεωρητικό υπόβαθρο των σταδίων εφαρμογής της μεθόδου του Κόκκου

Τα στάδια εφαρμογής της μεθόδου του Κόκκου είναι έξι συνολικά. Αναπτύσσονται αναλυτικά στο βιβλίο του Κόκκου, 'Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες'. (2011a, 97-100)

Πρώτο στάδιο: Διερεύνηση της ανάγκης για κριτικό στοχασμό.

Σε αυτό το στάδιο γίνεται διερεύνηση από τον εκπαιδευτή, της ανάγκης να εξεταστεί κριτικά κάποια νοητική συνήθεια των συμμετεχόντων, δηλαδή να βρεθούν οι παραδοχές τους γύρω από ένα θέμα. Τα βήματα είναι τα εξής δύο: Α. Στην αρχή ή κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος, μπορεί ο εκπαιδευτής να διαπιστώσει ότι οι εκπαιδευόμενοι θεωρούν ότι μια νοητική τους συνήθεια είναι σωστή, ενώ αυτή στην πραγματικότητα είναι δυσλειτουργική για τους ίδιους ή και για το κοινωνικό σύνολο. Αυτό θα αποτελέσει το έναυσμα για την έναρξη της διερεύνησης των εκπαιδευτικών αναγκών των εκπαιδευομένων. Β. Στη συνέχεια με συντονιστή τον εκπαιδευτή, πραγματοποιείται μια συζήτηση με σκοπό τη συνειδητοποίηση των συμμετεχόντων ότι αντιμετωπίζουν ένα αποπροσανατολιστικό δίλημμα δηλαδή την ύπαρξη μια δυσλειτουργίας μεταξύ μιας κατάστασης είτε ατομικής, είτε κοινωνικής και του τρόπου «*με τον οποίο κατανοούμε τον εαυτό μας και τον κόσμο τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή*» (Mezirow, 2007:349). Εάν αυτό επιτευχθεί τότε μπορεί να κλονιστεί η βεβαιότητά τους για τη λειτουργικότητα της συγκεκριμένης νοητικής συνήθειας. Κατόπιν ο εκπαιδευτής τους ρωτάει εάν θέλουν να εξεταστεί κριτικά το θέμα στις επόμενες συναντήσεις τους. Εάν η απάντηση είναι καταφατική, τότε μπορεί να ξεκινήσει η διεργασία του κριτικού στοχασμού.

Δεύτερο στάδιο: Οι συμμετέχοντες εκφράζουν τις απόψεις τους.

Σε αυτό το στάδιο καταγράφονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με το εξεταζόμενο θέμα σε ερωτήσεις που ο ίδιος ο εκπαιδευτής έχει θέσει. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνονται δυο στόχοι: αφενός συγκεντρώνεται το υλικό προς μελέτη προκειμένου να δει ο εκπαιδευτής στοχευμένα που εμφανίζονται παραδοχές, αφετέρου δε, για να γίνει σύγκριση στο τέλος της παρουσίασης της μεθόδου για το εάν επιτεύχθηκαν κάποιες αλλαγές σε απόψεις των εκπαιδευομένων. Επίσης, συζητούνται οι απόψεις σε ομάδες εργασίες, προκειμένου να γίνει ιεράρχηση τους και να προκύψει έτσι μια τελική πρόταση, για το ποιες από αυτές θα τύχουν κριτικής επεξεργασίας.

Τρίτο στάδιο: Προσδιορισμός των απόψεων που θα εξεταστούν.

Σε αυτό το στάδιο και με τη βοήθεια της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας, θα προκύψουν τα υποθέματα και τα κριτικά ερωτήματα προς διερεύνηση, εκ μέρους των εκπαιδευομένων. Κατόπιν κριτικής επεξεργασίας, θα μπουν σε μια σειρά ιεράρχησης με πρώτο το ερώτημα που συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της πλειοψηφίας των μελών της ομάδας.

Τέταρτο στάδιο: Επιλογή των έργων τέχνης.

Εφόσον το κριτικό ερώτημα έχει επιλεγεί, ο εκπαιδευτής σε συνεργασία με τα μέλη της ομάδας, βρίσκουν διάφορα αυθεντικά έργα τέχνης, όπως ορίζει η σχολή της Φρανκφούρτης (Κόκκος, 2011a:76-77), από όλες τις μορφές τέχνης τα οποία θα μπορούσαν να τύχουν επεξεργασίας για παραγωγή κριτικού στοχασμού. Σε αυτό το σημείο, πρέπει να προσεχτεί η συσχέτιση του νοήματος του έργου, με την δυσλειτουργική άποψη και το κριτικό ερώτημα του προηγούμενου σταδίου.

Πέμπτο στάδιο: Κριτικός στοχασμός μέσω της αισθητικής εμπειρίας.

Σε αυτό το στάδιο, πραγματοποιείται μια διεργασία μέσα από τη συστηματική παρατήρηση έργων τέχνης με τη χρήση του μοντέλου Perkins (1994) ή του VisualThinking (VT) που επιλέχθηκαν, στη διάρκεια της οποίας γίνεται κριτική προσέγγιση της άποψης που αποφασίστηκε να εξεταστεί πρώτη. Αποτελείται από δύο μέρη: Στο 5α: Με χρήση του μοντέλου του Perkins ή VT, αντλούνται αφορμές για να αναπτυχθεί η κριτική επεξεργασία διαφόρων στοιχείων της εξεταζόμενης άποψης. Στο 5β: Γίνεται σύνδεση του κριτικού ερωτήματος με την προηγούμενη διεργασία παρατήρησης έτσι ώστε αυτό να απαντηθεί. Με τον ίδιο γίνεται η παρατήρηση και των

υπολοίπων επιλεγμένων έργων. Σκοπός είναι, με κάθε έργο, να υπάρχει κριτικός στοχασμός σε κάθε δυσλειτουργική άποψη. Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι, μπορούν να εργαστούν σε ομάδες για να επεξεργαστούν τα διαφορετικά μοντέλα που επέλεξαν και κατόπιν να τα παρουσιάσουν στην ολομέλεια.

Έκτο στάδιο: Επαναξιολόγηση των παραδοχών.

Στο τελευταίο στάδιο, οι εκπαιδευόμενοι γράφουν μια μικρή εμπλουτισμένη πλέον εργασία με το ίδιο θέμα που τέθηκε στο 2^ο στάδιο εκθέτοντας τις τελικές απόψεις τους. Έπειτα, γίνεται σύγκριση των τελικών απόψεων σε σχέση με αυτές που είχαν εκφραστεί στο 2^ο στάδιο. Ο σκοπός του έκτου σταδίου είναι να ερευνηθεί κατά πόσον έχει επιτευχθεί αφενός κριτικός στοχασμός και αφετέρου κατά πόσον οι συμμετέχοντες ήρθαν αντιμέτωποι με τις όποιες παραδοχές τους προκειμένου να κατανοήσουν τη δυσλειτουργικότητά τους αλλά και τον τρόπο με τον οποίο τους επηρεάζουν αρνητικά ακόμη και στην καθημερινότητά τους.

Επόμενα στάδια.

Στα επόμενα στάδια γίνεται η κριτική επεξεργασία και των άλλων απόψεων της νοητικής συνήθειας, οι οποίες είχε αποφασιστεί να εξεταστούν, όπως γίνεται αναφορά στο τρίτο στάδιο. Μεταξύ των άλλων, γίνεται αξιοποίηση και της αισθητικής εμπειρίας με τον τρόπο που περιγράφηκε στο τέταρτο και πέμπτο στάδιο. Στο τελευταίο στάδιο, γίνεται σύνθεση όλων των ιδεών που προέκυψαν με σκοπό να συγκριθούν με αυτές που είχαν διατυπωθεί στο δεύτερο στάδιο. Τελειώνοντας, ο Κόκκος (2011a:100) υπογραμμίζει ότι «προορισμός της μεθόδου δεν είναι να πραγματοποιείται περιστασιακά, αλλά να διαποτίζει ολόκληρη την εφαρμογή καθενός από τα εκπαιδευτικά προγράμματα συνδεδεμένη με την κριτική επεξεργασία όσο γίνεται περισσότερων απόψεων και νοητικών συνηθειών».

Περιγραφή Εργαστηριακής Παρουσίασης

Τεχνικές και Μέσα Διδασκαλίας

Εισαγωγή. Τεχνικές Διδασκαλίας: Εισήγηση, συζήτηση, ερωταποκρίσεις. Μέσα διδασκαλίας: Πίνακας, Διαφάνειες.

Πρώτο στάδιο: Διερεύνηση της ανάγκης για κριτικό στοχασμό. Επιλογή θέματος: Ορατισμός. Τεχνική προσέγγισης: Καταιγισμός ιδεών. Μέσα διδασκαλίας: Πίνακας, Διαφάνειες, φύλλο εργασίας.

Δεύτερο στάδιο: Οι συμμετέχοντες εκφράζουν τις απόψεις τους. Τεχνική προσέγγισης: Καταιγισμός ιδεών, συζήτηση, εργασία σε ομάδες. Μέσα διδασκαλίας: Πίνακας, Διαφάνειες, φύλλο εργασίας.

Τρίτο στάδιο: Προσδιορισμός των απόψεων που θα εξεταστούν. Τεχνική προσέγγισης: Συζήτηση, εργασία σε ομάδες. Μέσα διδασκαλίας: Πίνακας, Διαφάνειες.

Τέταρτο στάδιο: Επιλογή των έργων τέχνης. Τεχνική προσέγγισης: Συζήτηση, εργασία σε ομάδες. Μέσα διδασκαλίας: Πίνακας, Διαφάνειες.

Πέμπτο στάδιο: Κριτικός στοχασμός μέσω της αισθητικής εμπειρίας. Τεχνική προσέγγισης: Συζήτηση, εργασία σε ομάδες, μοντέλο του Perkins (1994): αφορά στην άντληση νοήματος κατά την παρατήρηση έργων τέχνης και στην «ανάπτυξη στοχαστικής διάθεσης». (Μέγα, στο Κόκκος, 2011a:45). Αφορά σε τέσσερα στάδια:

- A) Χρόνος για παρατήρηση
- B) Ανοικτή και περιπετειώδης παρατήρηση

- Γ) Ξεκάθαρη, αναλυτική και εις βάθος παρατήρηση.
Δ) Ανασκόπηση της διεργασίας. (Μέγα στο Κόκκος, 2011a:46-47)
Μέσα διδασκαλίας: Διαφάνειες.

Έκτο στάδιο: Επαναξιολόγηση των παραδοχών. Τεχνική προσέγγισης: Συζήτηση, εργασία σε ομάδες. Μέσα διδασκαλίας: Πίνακας.

Προαπαιτούμενα

Η διδακτική ενότητα θα απαιτήσει 2 ώρες για την πραγματοποίησή της. Θεωρούμε ότι η διεργασία της ομάδας αναπτύσσεται δυναμικά (Πολέμη – Τοδούλου, 2005) εφόσον τα μέλη της έχουν γνωριστεί. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, θα αφιερωθεί συγκεκριμένος χρόνος (έως 15 λεπτά της ώρας) προκειμένου τα μέλη της ομάδας να γνωριστούν μεταξύ τους και να νιώσουν πιο άνετα. Κατά συνέπεια, θα νιώσουν πιο εξοικειωμένοι μεταξύ τους ως εκπαιδευτική ομάδα ενώ οι στάσεις τους μέσα από αυτήν θα μπορέσουν να αλλάξουν «πολύ περισσότερο απ' ό τι η ανάγνωση φυλλαδίων ή η παρακολούθηση μιας διάλεξης» (Πολέμη – Τοδούλου, 2005). Με τη διανομή συγκεκριμένων φύλλων εργασίας θα διαπιστωθεί μετά το πέρας της παρουσίασης κατά πόσον αξιοποιήθηκε η κριτική σκέψη των συμμετεχόντων στην αντιμετώπιση των παραδοχών τους.

Συμπεράσματα

Η συγκεκριμένη μέθοδος έχει εφαρμοστεί τόσο στην τυπική εκπαίδευση (τέσσερα τμήματα Λυκείου, ΓΕΛ και ΕΠΑΛ στη Β' Βαθμια Εκπαίδευση) όσο και στην εκπαίδευση ενηλίκων (τέσσερα τμήματα στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Πάτρας) σε διαφορετικά σχολικά έτη. (Γιωτόπουλος, 2014a, 2014b, 2015a, 2015b, 2016). Σε όλες τις παρουσιάσεις έχει επιτευχθεί ενεργοποίηση της κριτικής σκέψης των μαθητών και ενηλίκων εκπαιδευομένων σε ποσοστό κατά Μ.Ο. άνω του 80% καθώς και γόνιμος προβληματισμός απέναντι στις – κατά Mezirow (2007) - παραδοχές που ο κάθε ένας συμμετέχοντας ενδεχομένως έχει. Η μέθοδος του Κόκκου, μπορεί να συντελέσει στη βαθμιαία ενίσχυση της κριτικής σκέψης και μάλιστα από σχετικά νεαρή ηλικία, να τους βοηθήσει να συνειδητοποιήσουν τις διαφορές που ενδεχομένως υπάρχουν στον τρόπο που σκέφτονται, έτσι ώστε «να βοηθήσει τους ανθρώπους να γίνονται κριτικά στοχαστικοί απέναντι σε αυτή την καθημερινή 'επίθεση' εικόνας και πληροφόρησης που δέχονται, από τα διάφορα τεχνολογικά μέσα γύρω μας». (Γιωτόπουλος, 2014:215)

Συνοψίζοντας, μέσα από τη μέθοδο του Α. Κόκκου, καλλιεργείται «η στοχαστική διάθεση που σταδιακά θα οδηγήσει στον στοχασμό του εκπαιδευομένου για τις εμπειρίες και τα βιώματά του». (Μέγα, 2010:189-190). Ακόμη, «το έργο τέχνης μπορεί να συνδεθεί με το προσωπικό βίωμα, αναδεικνύοντας και προβάλλοντας το ως αντικείμενο στοχασμού». (ό.π.:190). Με αυτό τον τρόπο θα δουν την τέχνη από μια διαφορετική οπτική γωνία. Πρόκειται για καινοτόμο μέθοδο διδασκαλίας που μπορεί να συνεπικουρήσει στη διδασκαλία διδακτικών αντικειμένων, τόσο στη δευτεροβάθμια όσο και στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Παράρτημα

Το εικαστικό έργο που χρησιμοποιήθηκε.

Εικόνα 1. "New Kids in the Neighborhood", Norman Rockwell (1894-1978)

Αναφορές

- Perkins, D. (1994). *The Intelligent Eye*. Los Angeles: The J. Paul Getty Trust.
- Mezirow, J. και Συνεργάτες. (2007) *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γιωτόπουλος, Γ., (2016). *Εφαρμογή της μεθόδου «Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας» στο θέμα του ρατσισμού*. Συνέδριο "ΝΕΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ". Αθήνα, 2016.
- Γιωτόπουλος, Γ., (2015b). *Ο ρόλος της ενσυναίσθησης στην εφαρμογή της μεθόδου του Α. Κόκκος «Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας»*. Εφαρμογή σε δύο τμήματα της μη τυπικής εκπαίδευσης. 1^ο Διεθνές Βιωματικό Συνέδριο Εφαρμοσμένης Διδακτικής - "Καινοτόμες Εφαρμογές στη Διδακτική Πράξη". Δράμα, 2015.
- Γιωτόπουλος, Γ., (2015a). *Ανάπτυξη κριτικής σκέψης με χρήση της μεθόδου «Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας» σε εκπαιδευόμενους της μη τυπικής εκπαίδευσης*. 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας. Λάρισα, 2015
- Γιωτόπουλος, Γ., (2014b). *Ανάπτυξη κριτικής σκέψης με χρήση της μεθόδου «Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσω της Αισθητικής Εμπειρίας» σε μαθητές της Τυπικής Εκπαίδευσης*, 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο για το eTwinning και άλλων Ευρωπαϊκών προγραμμάτων συνεργατικότητας για την Α/θμια και Β/θμια Εκπ/ση, Πάτρα, 2014
- Γιωτόπουλος, Γ., (2014a). *Μετασχηματίζουσα Μάθηση μέσα από την Αισθητική Εμπειρία στο πλαίσιο της Τυπικής (Δευτεροβάθμιας) και Μη Τυπικής Εκπαίδευσης*. Διπλωματική Εργασία. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κόκκος, Α. (2012). *The use of Aesthetic Experience in Unearthing Critical Thinking*. Στο (υπό έκδοση) Mayo, P. *Learning with Adults, A Reader*. Boston: Sense Publishers. Διαθέσιμο στο: <http://alexiskokkos.gr/keimena/30Theuseofaestheticexperienceinunearthingcriticalthinking.pdf>
- Κόκκος, Α. (2011b). *Σύγχρονες Προσεγγίσεις της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Οδηγός Μελέτης για την Θ.Ε. ΕΚΕ 52*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Κόκκος, Α. και Συνεργάτες (2011a). *Εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α. (2010). *Κριτικός Στοχασμός: Ένα κρίσιμο ζήτημα*. Στο Βεργίδης, Δ., Κόκκος, Α., Εκδ. *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Διεθνείς προσεγγίσεις και Ελληνικές διαδρομές* (σ.164-191). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α., (2009b). *Ανάπτυξη της δημιουργικότητας μέσα από την επαφή με την τέχνη*. 1^ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο Τέχνης & Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ανακτήθηκε στις 25/09/2013 από: http://www.ekke.gr/estia/Cooper/Praktika_Synedrio_Evgenidio/Files/Text_files/II_Kentrikes_Eisigiseis/Kokkos_k_eisigisi.pdf

Κόκκος, Α. (2009a). Μετασχηματίζουσα μάθηση μέσα από την αισθητική εμπειρία: Θεωρητικό πλαίσιο και μέθοδος εφαρμογής. *8η Διεθνής Συνδιάσκεψη για τη Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. Βερμούδες, 18-20/11/2009

Κόκκος, Α., (2008). Creativity in Adult Education. Εισήγηση που παρουσιάστηκε στο διεθνές σεμινάριο Creativity and Innovation in Adult Education. Λευκωσία, 6-9/11/2008. Ανακτήθηκε στις 25/09/2013 από: <http://events.cedefop.europa.eu/curriculum-innovation-2011/images/stories/files/CREATIVITY%20IN%20ADULT%20EDUCATION.pdf>

Μέγα, Γ., (2010). Η ορατή σκέψη στην εκπαίδευση ενηλίκων: πρόταση μεθοδολογίας. Στο Βεργίδης, Δ., & Κόκκος, Α., (επιμ.) (2010). *Εκπαίδευση Ενηλίκων, διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Πολέμη - Τοδούλου Μ., (2005). *Η αξιοποίηση της ομάδας στην εκπαίδευση Ενηλίκων*. Πάτρα: ΕΑΠ.
Ράικου, Ν., (2013). *Εκπαίδευση ενηλίκων και τριτοβάθμια εκπαίδευση: διερεύνηση δυνατότητας για ανάπτυξη κριτικού στοχασμού μέσα από την αισθητική εμπειρία σε εκπαιδευόμενους εκπαιδευτικούς*. Διδακτορική Διατριβή. Πάτρα: Τμήμα Επιστήμων Της Εκπαίδευσης Και Της Αγωγής Στην Προσχολική Ηλικία (ΤΕΕΑΠΗ), Πανεπιστήμιο Πατρών

Φύλλα Δραστηριοτήτων

Ανάλυση του 5^{ου} σταδίου της μεθόδου του Κόκκου. (Κόκκος, 2011a:105-109)

1η φάση: Χρόνος για παρατήρηση

- Δράση 1: Αυθόρμητη παρατήρηση.

Οι εκπαιδευόμενοι παρατηρούν προσεκτικά τον πίνακα χωρίς να σχολιάζουν.

- Δράση 2: Έκφραση των πρώτων παρατηρήσεων.

Εκφράζονται γνώμες και απόψεις – κυρίως περιγραφικού τύπου.

- Δράση 3: Έκφραση των πρώτων ερωτημάτων.

Διατύπωση ερωτημάτων από τους συμμετέχοντες σχετικά με το τι τους προξενεί το έργο. Π.χ.

Που κοιτάζει, ποιον κοιτάζει, που πάει, το φως από πού έρχεται, κλπ.

- Δράση 4: Εντοπισμός του κεντρικού ερωτήματος.

Ποιο είναι το κεντρικό ερώτημα της ομάδας; Που εστιάζεται κυρίως;

2η φάση: Ανοιχτή και περιπετειώδης παρατήρηση

Διερεύνηση με ανοιχτό πνεύμα και δημιουργική διάθεση, με στόχο να ληφθούν υπόψη όλα τα στοιχεία που το συνθέτουν.

- Δράση 1: Διέγερση της προσοχής.

Τι συμβαίνει στον πίνακα; Ποια ιστορία περιέχει;

- Δράση 2: Αναζήτηση της ψυχικής διάθεσης.

Έκφραση συναισθημάτων που σχετίζονται με το έργο. Πως σας φαίνεται το κορίτσι στο κέντρο; Η παρέα;

- Δράση 3: Αναζήτηση εκπλήξεων.

Εξέταση με πολύ προσοχή στον πίνακα και εντοπισμός παράξενων αντικειμένων ή χρωματικών συνδυασμών που μέχρι τώρα δεν είχαν προσεχτεί. Αναζητείται στοιχειοικανό για να πυροδοτήσει κριτικό στοχασμό.

3η φάση: Αναλυτική και βαθιά παρατήρηση

- Δράση 1: Επάνοδος στις εκπλήξεις και προσπάθεια ερμηνείας τους. Αυτά που είδαμε πριν προσπαθούμε να τα συμβολίσουμε, να τους δώσουμε ένα νέο νόημα, μια νέα ερμηνεία.

- Δράση 2: Επάνοδος στο αρχικό κεντρικό ερώτημα.

Π.χ. τι σημαίνει το βλέμμα του κοριτσιού; Ανακάλυψη πλήθους νοηματοδοτήσεων για απόδοση έγκυρων ερμηνειών του έργου.

- Δράση 3: Επεξεργασία του κριτικού ερωτήματος η οποία συνδέεται με το έργο τέχνης.

Όσο προχωράει η διεργασία «οι φοιτητές κατακτούν οριζόντιες ικανότητες: μαθαίνουν να παρατηρούν, να σκέφτονται ολιστικά, να αξιοποιούν τις τέχνες για να ερμηνεύουν βαθύτερα την πραγματικότητα» (Κόκκος, 2011:108).

4η φάση: Ανασκόπηση της διεργασίας

«Οι φοιτητές αναστοχάζονται συνθετικά επάνω στο έργο έχοντας υπόψη την εμπειρία των προηγούμενων φάσεων. Αναμένεται εκτίμηση για υπέρβαση της στερεότυπης κυρίαρχης άποψης» (Κόκκος, 2011a:108). Κατά συνέπεια, μέσω της κριτικής σκέψης οι συμμετέχοντες θα αντιμετωπίσουν τις παραδοχές τους έτσι ώστε να μην αποτελέσουν τροχοπέδη στην καθημερινότητά τους.

Συγγραφείς

Κ

Karol Barriuso Rayo, 417

Α

Αβδελλή Θεολογία, 125
Αικατερίνη Αθανασίου, 463
Ανδριανή Τσάρκου, 245
Αποστολίδης Δημήτριος, 351
Αργύρη Σ. Βασιλική, 393
Αστερίου Αριστείδης, 364

Β

Βαρσαμίδου Αθηνά, 420
Βασιλοπούλου Σμαράγδα, 125
Βιτσίου Μάγδα, 309
Βλάχος Βασίλειος, 61
Βότση Ελένη, 400, 406
Βουτυρά Αναστασία, 336

Γ

Γαβριήλ Άννα, 216
Γαλάνη Χ. Αικατερίνη, 357, 360
Γαλανού Βασιλική, 453
Γενιτζές Αναγνώστης, 480
Γεωργιάδου Ανθή, 317
Γίδας Γεώργιος, 27
Γιούλα Μιχαήλ, 342
Γιωτόπουλος Γεώργιος, 158
Γκουτσιουκώστα Ζησούλα, 38
Γκρίμπα Μ. Ελευθερία (Phd), 249
Γρηγοριάδης Εμμανουήλ, 259

Δ

Δαλάρη Αιμιλία, 354
Δαμιανίδου Λουκία, 351
Δελιόπουλος Γεώργιος, 43
Δεμερτζή Τατιάνα, 438
Δημάκης Μάριος, 357
Δήμου Μαρία, 61
Διακογιώργη- Παπαποστόλου Μαρία, 347
Διαμαντή Χρυσοβαλάντη, 400
Δούβλης Θεόδωρος, 100

Ε

Εμμανουηλίδης Χριστόδουλος, 278
Ευαγγελία Κανάλη, 472

Ζ

Ζαμπετάκη Στυλιανή, 486
Ζαχαριάδου Χρύσα, 370
Ζήση Στεργιανή, 427

Θ

Θεμελής Γιάννης, 420
Θωμαΐδου Αικατερίνη, 360

Ι

Ισαάκ Παπαδόπουλος, 245

Κ

Καβαλλάρη Ισμήνη, 197
Καδιγιαννόπουλος Γεώργιος, 449
Καλιούνη Ελένη, 498
Καλλιάρης Κωνσταντίνος, 27
Καννά Ελένη, 494
Καπαχτοσή Βενετία, 165
Καραπέτσας Αργύρης, 105
Καρασίμος Ζήσης, 100
Κασιώρα Α. Βασιλική, 386
Καταφυγιώτη Δήμητρα, 114
Κατσαβού Νικολέττα, 66
Κιούση Μαρία, 301
Κοΐδου Όλγα, 270
Κολοκοτρώνης Δημήτριος, 100
Κοντογεωργίου Ασημίνα, 330
Κουμαριανού Μαρία – Άννα, 486
Κουτάλου Χριστίνα, 51
Κουτσοδήμου Βασιλική, 373
Κοψιδάς Οδυσσέας, 438
Κρέκης Δημήτριος, 383
Κτιστάκης Δημήτριος, 255
Κυριακούλοπουλος Ευάγγελος, 494
Κωνσταντίνα Ζαβαλάρη, 434
Κωνσταντινίδης Πέτρος, 325
Κωσταβασίλης Κωνσταντίνος, 430
Κωστοπούλου Καλλιόπη, 403
Κωτούλας Βασίλειος, 81

Λ

Λαϊνά Μαρία (Μελίνα), 91
Λάλος Χρήστος, 409
Λασκαράκη Ειρήνη - Ροδόπη, 105
Λιάκος Ηλίας, 100
Λιάνα Ευφροσύνη, 445

Λιόβας Δημήτριος, 100
 Λουμπαρδιά Αγγελική, 403
 Λύκος Ανδρέας, 216
 Λύτσιος Δημήτριος, 313

Μ

Μακρή Ευαγγελία, 171
 Μαμάκου Κυριακή, 469
 Μανάρας Αντώνης, 61
 Μαρκάκης Νίκος, 285
 Μαστοροδήμου Σταυρούλα, 453
 Ματεντσίδου Χριστιάνα, 417
 Μεταλληνού Αγγελική, 91, 96
 Μητσιάδη Μαρία, 457
 Μιντιλογλίτη Ιωάννα, 255
Μπάλλα Ελένη, 357
 Μπαμπαλώνα Ελένη, 259, 270, 278
 Μπλάκου Θεοδώρα, 51
 Μποντίλας Λεωνίδας, 75
 Μπουτορίδου Σοφία, 165
 Μπρότση Αργυρώ, 465

Ν

Νίτσιου Χρυσούλα, 373

Π

Παλαπέλα Γεωργία, 81
 Πανταζοπούλου Πολυξένη, 403
Παπαβασιλείου Ζωή, 100
 Παπαγεωργίου Βαΐα, 61
 Παπαγεωργίου Βασίλης, 204, 209
 Παπαγεωργίου Κυριάκος, 445
 Παπαδοπούλου Αναστασία, 336
 Παπαναγοπούλου Χριστίνα, 477
 Παυλίδου Δέσποινα, 313
 Πελέγρα Αναστασία, 66
 Πέτρου Κωνσταντίνος, 8, 301

Σ

Σαμαρίνα Αντωνία, 69

Σαμαρίνας Νικηφόρος, 69
 Σκάρπα Ηλέκτρα, 460
 Σμιξιώτη Φανή, 75
 Σμυρνή Σοφία, 336, 347
 Σουρτζή Παναγιώτα, 114
 Σπυρόπουλος Δημήτριος, 413
Σταθόπουλος Κωνσταντίνος, 100
 Σύρου Νίκη, 114

Τ

Τζιμούρτου Βασιλική, 475
 Τόλη Ζωή, 96
 Τούλιου Ευτυχία, 480
 Τριανταφύλλου Σταυρούλα, 125
 Τσάπρα Κωνσταντία, 149
 Τσελεπίδου Μαρία, 397
 Τσιακάρια Αγγελική, 453
 Τσιόπελα Δήμητρα, 483
 Τσιούλης Αλέξιος, 457
 Τσιρίδου Ειρήνη, 69
 Τσιτσιλέγκας Γεώργιος, 475
 Τσομπανάκη Άννα, 367, 390

Φ

Φούρναρη Βασιλική, 229

Χ

Χαρδαλούπα Ιωάννα, 88
 Χαρμάνη Ε. Αποστολία, 386
 Χασιώτη Μαρία, 424
 Χατζηαντωνίου Παναγιώτης, 255
 Χούσου Σταυρούλα, 360
 Χρόνη Σοφία, 149
 Χρυσού Ευστρατία, 483

Ψ

Ψαθά Φωτεινή, 51
 Ψυχογιουπούλου Παναγιώτα, 197